3. Сисоєва С. Цифровізація освіти: педагогічні пріоритети. *Освіта і суспільство*. 2021. № 10-11. С. 8-9.

4. Сікора Я. Б., Іванова С. М., Кільченко А. В. Розвиток цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників засобами відкритих освітньо-наукових інформаційних систем: вітчизняний досвід. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12. № 5. С. 73-79. URL: https://lib.iitta.gov.ua/741187. DOI: https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i5-011.

5. Яременко Людмила, Марченко Дмитро. Кліпове мислення як феномен цифрового покоління: психологічний аспект. *Науковий вимір осмислення та пошуку шляхів розвитку України: маркетинговий, економічний, фінансовий, управлінський та правовий аспекти:* збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 10 березня 2026 р. Київ : Академія праці, соціальних відносин та туризму / За заг. ред.: Н.В. Писаренко, В.Б. Сухомлина. Київ. 2026. С. 566-568. https://drive.google.com/file/d/1ObWWnASF8gd_EqEpdQATe4mZZ5FcZHrL/view

БЕЗЗУБ Юрій Віленович,
Інститут післядипломної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
старший викладач кафедри історичної та громадянської освіти
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8259-4978

БЕЗЗУБ Ірина Олександрівна,
Національна юридична бібліотека
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
науковий співробітник аналітично-прогностичного відділу
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3561-5991

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ ІСТОРІЇ В ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ВІД БІОГРАФІЧНОГО НАРАТИВУ ДО СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

У сучасних умовах цифровізації освіти історичне знання дедалі більше функціонує в просторі мультимедійної комунікації, інтерактивних платформ і мережевих інформаційних ресурсів. Це зумовлює необхідність оновлення підходів до викладання історії та пошуку таких дидактичних стратегій і технологій, які забезпечували б не лише засвоєння фактологічного матеріалу, а й формування особистісного ставлення до минулого.

Одним із найбільш ефективних підходів у цьому контексті є персоніфікація історії. Вона полягає у представленні історичного процесу через діяльність, життєвий досвід, мотивації, цінності та відповідальність

конкретних осіб чи соціальних груп. Такий підхід дозволяє розглядати історію не як сукупність дат, подій, явищ, процесів тощо, а як простір людських доль, рішень і морального вибору. В електронному освітньому середовищі персоніфікація набуває нових спроможностей через використання мультимедійного контенту, освітніх платформ, цифрових архівів, інтерактивних карт, подкастів, відеолекцій, соціальних мереж та ін.

Актуальність окресленої проблеми визначається трансформацією сучасного інформаційного середовища, де цифрові медіа стають основним каналом сприйняття історичного контенту молоддю. В умовах інформаційно-психологічних операцій/війн («війн сенсів/наративів») та маніпуляцій історичною пам'яттю особливо важливим видається формування історичної свідомості, критичного мислення і громадянської відповідальності. Крім того, через біографічні наративи, особисті історії, свідчення очевидців і цифрові форми історичної комунікації учні/студенти/слухачі отримують можливість усвідомлювати роль особистості в історичному процесі, емоційно осмислювати історичний досвід та формувати ціннісне ставлення до минувшини.

Метою дослідження є визначення сутності, педагогічного потенціалу та особливостей персоніфікації історії в сучасному цифровому освітньому просторі, а також з'ясування її ролі в переході від традиційного біографічного наративу до формування громадянської свідомості здобувачів освіти.

В умовах цифровізації освітнього простору персоніфікація історії реалізується через різні види, що забезпечують осмислення історичного процесу через людський досвід, діяльність і систему цінностей.

1. Біографічна персоніфікація – репрезентація суспільного розвитку через світогляд, життя, діяльність історичних осіб (державних/військових діячів, митців, науковців, громадських лідерів); реалізується через цифрові біографічні платформи, мультимедійні презентації, відеолекції, подкасти, інтерактивні часові лінії та віртуальні музеї.

2. Соціальна персоніфікація – розкриття історії через досвід «звичайної»/«маленької» людини, носіїв різних соціальних статусів, представників поколінь, професійних або локальних спільнот; особливого значення тут набувають електронні архіви усної історії, колекції листів, щоденників, спогадів, фото- й відеосвідчень, які дозволяють відтворити повсякденний вимір історії.

3. Колективна персоніфікація – подача історії через практики суспільних рухів, громадських організацій, етнічних, національних, професійних та ін. спільнот як колективних суб'єктів історичного процесу; у цифровому просторі реалізується через мультимедійні проєкти, онлайн-виставки, інтерактивні карти громадських рухів, цифрові реконструкції подій і колективної пам'яті.

4. Емоційно-ціннісна персоніфікація – осмислення подій минулого через особисті історії, свідчення очевидців, мемуари та візуальні джерела. Як наслідок, здобувачі освіти можуть зрозуміти наслідки людських рішень і

трагедій, при цьому цифрові медіа значно посилюють емоційний вплив історичного контенту через посередництво відеосвідчень, документальних фільмів, цифрового сторітелінгу та інтерактивних мультимедійних форматів.

5. Інтерактивна персоніфікація передбачає активну взаємодію здобувачів освіти з історичним контентом через цифрові технології, віртуальні середовища та мультимедійні інструменти; при її реалізації використовуються вебквести, віртуальні екскурсії, цифрові історичні реконструкції, освітні платформи, історичні блоги й подкасти, рольове моделювання, інтерактивні карти та хронології.

6. Громадянсько-ціннісна персоніфікація спрямована на формування суспільної відповідальності, історичної пам'яті та національної ідентичності через осмислення прикладів громадянської мужності, служіння суспільству та захисту демократичних цінностей; у сучасному цифровому просторі реалізується через освітні медіапроєкти, цифрові меморіальні ресурси, онлайн-архіви пам'яті, тематичні платформи та соціальні мережі, які допомагають краще зрозуміти суспільно значущий історичний досвід.

Перехід персоніфікації історії від переважно біографічного наративу до визначального механізму у становленні громадянської свідомості в умовах цифровізації освіти має кілька аспектів.

1. Трансформується власне сутність персоніфікації історії: традиційно вона втілювалася переважно через біографічний наратив, при цьому основною функцією цього підходу була конкретизація історичного матеріалу, його емоційне увиразнення та полегшення сприйняття історичних подій через індивідуальні приклади. У сучасній педагогіці зміст персоніфікації історії суттєво розширюється – в центрі уваги опиняється не лише діяльність «великих особистостей», а й історичний досвід «пересічної людини», локальних спільнот, соціальних груп. Відповідно відбувається її перетворення з ілюстративного дидактичного прийому у спосіб інтерпретації минулого через людський досвід, моральний вибір, систему цінностей і відповідальність особистості.

2. Розширилися функції самого біографічного наративу: в сучасному цифровому освітньому середовищі він перестає виконувати виключно інформаційну або ілюстративну роль і стає засобом розвитку критичного мислення, осмислення морально-етичних проблем, аналізу мотивацій і наслідків людських рішень, формування історичної емпатії. Особливого значення набуває звернення до еґо-документів (документів особистого походження): мемуарів, усних свідчень, цифрових колекцій родинної пам'яті, матеріалів усної історії та повсякденного досвіду людей, що сприяє переходу від пасивного засвоєння історичних знань до їх особистісного переживання та рефлексії.

3. Цифровізація освіти створила нові умови для репрезентації історичного знання та значно розширила можливості персоніфікованого представлення минулого. Завдяки цифровим архівам, електронним

бібліотекам, мультимедійним освітнім платформам, онлайн-виставкам, інтерактивним картам, документальним відеоматеріалам, соціальним мережам історичні події сприймаються не лише з фактологічного погляду, а й як простір людських доль, переживань і соціальних взаємодій. Цифрові технології забезпечують візуалізацію, емоційну насиченість та інтерактивність історичного контенту, що сприяє глибшому особистісному осмисленню минулого.

4. В умовах сучасних суспільно-політичних викликів історична освіта дедалі більше орієнтується на формування громадянських компетентностей. Саме тому персоніфікація історії набуває нового функціонального значення – через осмислення індивідуального та колективного історичного досвіду здобувачі освіти формують уявлення про свободу та права людини, цінність демократії та громадянської участі, відповідального ставлення до суспільства й держави, конструюють і утверджують історичну пам’ять та національну ідентичність, здатність протидіяти історичним маніпуляціям та інформаційним впливам. Історичні постаті й людські долі починають сприйматися не лише як об’єкти вивчення, а як приклади громадянського вибору, моральної відповідальності, служіння суспільству або, навпаки, деструктивних результатів їхніх антигуманних рішень.

5. Цифровий освітній простір створює умови для активної участі здобувачів освіти в конструюванні історичного знання. Учні/студенти/слухачі можуть бути не лише споживачами, а й творцями історичного контенту через цифрові історичні проєкти, мультимедійні презентації, подкасти та відеоісторії; онлайн-дослідження, віртуальні виставки, освітні блоги та соціальні медіа. Така діяльність сприяє розвитку медіаграмотності, критичного аналізу джерел та усвідомлення власної причетності до життя громадянського суспільства.

Висновки. Таким чином, персоніфікація історії в умовах цифровізації освіти трансформується з традиційного біографічного підходу в комплексний засіб осмислення історичного процесу через людський досвід, моральний вибір, систему цінностей, що сприяє глибшому сприйняттю історії й підвищує ефективність історичної освіти.

Цифровий освітній простір розширює можливості персоніфікації минулого завдяки мультимедійним платформам, цифровим архівам, інтерактивним ресурсам, соціальним мережам, формуючи критичне мислення, історичну емпатію та медіаграмотність.

Персоніфікація історії посилює формування історичної пам’яті, національної ідентичності, громадянської свідомості, відповідального ставлення до демократичних цінностей і держави, здатності протидіяти інформаційним маніпуляціям.

Список використаних джерел

1. Москалюк М. М., Лень А. В. Цифрові технології та їх роль у вивченні історії. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2025. № 18. С. 92–102. https://doi.org/10.28925/2414-0325.2025.188

2. Михайлова О. Персоніфікація як стратегія історичної політики в Україні. *Стратегічна панорама*. 2022. № 1. С. 18–25. https://doi.org/10.53679/2616-9460.1.2022.02

3. Воронова Н., Шалашна Н. Модернізація змістового наповнення дисциплін історико-культурологічного циклу в контексті цифровізації освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* 2021. № 15. С. 62–75. https://doi.org/10.31865/2414-9292.15.2021.242938

4. Лобанова А., Туленков М. Біографічний метод у дискурсі національної гідності: ретроспекція і сучасні тренди. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики.* 2026. Вип. 109. С. 172–184. https://doi.org/10.32782/2707-9147.2026.109.16

5. Ремех Т. О., Сєрова Г. В. Розвиток громадянської компетентності учнів в умовах цифрової та соціальної трансформації українського суспільства. *Інноваційна педагогіка.* 2026. Випуск 92. Том 2. С. 39–43. https://doi.org/10.32782/ip/92.2.7

6. Левицький В., Радинський С., Радинська С. Осмислення історичної освіти у філософському контексті й сучасному цифровому освітньому середовищі. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. № 2. С. 91–97. https://doi.org/10.32782/3041-2021/2025-2-13

7. Kartashova L., Bakhmat N., Rozman I. Organizational fundamentals of the society digitalization influence on updating the approaches to personification of the history of education and pedagogical thought in Ukraine. *Науковий вісник Льотної академії. Педагогічні науки.* 2021. Вип. 9. С. 43–49. https://doi.org/10.33251/2522-1477-2021-9-43-49

Використання ШІ

Використовувався ChatGPT для літературного (стилістичного), мовного (лінгвістичного) редагування окремих місць авторського тексту.